

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң ажылчы чоннар депутаттарынын область Советинин органы

1953
май
9
СУББОТА,
№ 90 (2775)
ӨРТӨҢ 20 КОП.

Бо хүн бистин Төрээн чуртувустун ажылчы чоннары болгаш бүгү кижги төрөлгөтөн төөгүлүг хүн — гитлерлиг Германияны тишлээниниң, сес чыл болган оюн демдеглет турар.

УЛУГ ТИИЛЕГЕНИҢ ХҮНҮ

Бо хүн бистин социалистг Төрээн чуртувустун уаустары болгаш бүгү делегейниң мурнакчы кижги төрөлгөтөн совет уаустун фашистг Германияны ашкан төөгүлүг улуг тиилегенин хүнүн демдеглет турар.

Сес чыл мурунда маадырдыг совет уаус, оң аадардыг Чепсектиг күжү Коммунистг партиянын, улуг баштыңды болгаш генийлиг полководчу эш И. В. Сталинның шыларангай ууртулганы-биле фашистг Германияны чылча шаап тилезин болгаш бистин социалистг Төрээн чуртувустун аадарын, хосталганын, хамаарышпас чорун камгалап ап шыдаан, кижги төрөлгөтөн фашистг кинчигу-данышкындан чарып, хостап алган.

Делегейнин ийи дугаар дайынын делегей реакциязын бүгү-ле каарың күштери белеткен. Фашистг Германия ССРЭ-же оор ёзу-биле каргыштыг ханыг дайынын үгедип халдаанын соода империалистг делегейге бирги социалистг күрүнениң тилетирин аштырарын четикпей манап турганар. Ыңчалз-даа, оларын оң кордашкыны боттан-маа.

Совет уаус социалистг Төрээн чуртун дайындан камгалаарынын хөдөөнө бир эгсеткил-биле көдүрүп үнгеш, фронтуга болгаш тылгага көстүп көрбөө патриоттуг чоруктары көргүзүп, Төрээн чуртуга, Ленин—Сталинның партиязынын улуг хөдөөнө кызыгар чөк бердингенин илереткен. Совет уаустун оң маадырдыг күчтөшкисин фашистг Германияны, империалистг Японияны чылча шаап тилезинне четирген.

1945 чылдың майның 9-та, радио дамчыттар чонга Кытырымга эш И. В. Сталин бистин тилегестиги ханы үндөшкисин тодараткан болгаш төөгүлүг улуг ужу-дузанын көргүскен. Фашистг Германияны Совет Эвилелиниң тилезин болза, бистин совет ниитиле болгаш күрүне тургузувустун тилегези, делегейге бирги чертеңи күчүлүг армиязы—Совет Армиянын тилегези болур. Советтин ниитиле тургузуу болза, ёзулуг улучу тургузуг, совет эвес вандыр-даа ниитиледер тургузууга эе аарга ниитиледер организастарынын эе аарга хевир болурун, база советтиг хөй националдыг күрүне тургузуунга айтамык амьдиралчызын, национал айтырын, нацияларын аразында калы ажылдажылганын болгаш найралдыг айтырын өске кандыр-даа хөй националдыг чурта болаарга эе-не эки шийтпэрэенин дайында тилегези тодарай көрүскен.

Фашистг Германия-биле дайында совет уаус чүгө териг болгаш экономика талазы-биле тилезин эвес, идеология фронтуга база тилезин. Бистин чуртувуска бижигин баштаатынган бүгү нациялар, расалар дең эргелиг, чагыс эш-найралдыг болаар дугайында ленинч-сталинч идеология гитлержердиниң расалыг болгаш националистч араганзыг идеологияны дозуу-биле тилезин.

Ала-чуртун Улуг дайында тилезин совет уаус Ленин—Сталинның партиязын баш бурунгаар шийчлээр мергенгаанын ууртулганын ачыы-биле чеди алган. Коммунистг партия совет уаусту болуп долаандыр удам-на сырый катыштырын, оларын бүгү күштерин, арга билгилерин чагыс ниити сорулгаже—дайынын чылча шаарынче организастап, улап башкарып турган.

Фашистг Германияны болгаш империалистг Японияны чылча шапкан совет уаустун улу тилегези делегейниң капиталистг системаына улуг чидиринг таварыштырган болгаш чүс-чүс миллион кижилерниң чаа амьдиралды тургузуп аларына дузалаан. Герман империализмин ашкан бистин тилегестиги түнелдеш Польшаны, Чехословакияны, Венгрияны, Румынияны, Болгарияны, Албанияны уаустары хосталганы болгаш хамаарышпас чорукту чеди алган, боттарынын хосталдына күрүселериниң салым-чазанын бижым-биле алган, социализмин чедиргенин тудуп тургузуп турар. Герман Демократтыг Республика сайырап, бижигин турар. Улуг кылдат уаус чүс-чүс чылдарда империализмге дардады чоралындан адырылгаш, чаа чырыктыкты амьдиралды чедиргенин тургузуп турар. Бореянын Улаус-Демократтыг Респуб-

ликазы америк агрессорларга уду маадырдыг демиселин ургүлчүлөшпөөн турар. Ол ышкыш Вьетнамның, Малайяның болгаш өске-даа Чөөн чүктүн чоңу империалистг кулданышкына уду национал-хосталгалды демиселин маадырдыг чорудуп турар. Совет Эвилелин баштаан тайбынын, демократиянын, социализмин күчүлүг лагерин тыттып келген, ол лагер хун-буру-ле ёзуп калбарып, күштелип турар.

Фашистг Германияны ашкан төөгүлүг тилегезин хүнүнге совет уаус экономика, культура, политика талазы-биле улуг чедиргенин ужуражып турар. Совет уаус дайын сөөлүндөгү сталинчы беш чыл планынын онаалгаларын хуусаа бетинде ажып күөскөткөш, ам партиянын XIX съездинден баштаан 1951—1955 чылдарда ССРЭ-нин хөгжүдөшүн беш чыл планынын талазы-биле директиваларда айтыпкан онаалгаларын чедиргенин боттандырып турар. Социалистг экономика болза, «деды техникаын суурунга үндөшлөш социалистг бүүдүргенин үзүктөл чөк өстүрүп болгаш болбаазырадып тургаш, бүгү ниитиледип ургүлчү ёзуп турар материалдык база културалыг хөгжөөлдерин максималды калдырып бөри болур» деп эш И. В. Сталинның «СРЭ-де социализмин экономикага проблема-лары» деп генийлиг ажылдында ажитан хойдузун ёзуугаар дүрген темин-биле күчүлүг хөгжүп турар. Оң-биле кады, совет уаустун материалдыг чаагай амьдиралы хун-буру чөкөктөлүп турар. Оң бир чаа хөдөөнө болза, аш-чөк болгаш улечүрү бараанарына өрткөктөрүн чөөкчэ чаа, дайын сөөлүндөгү чылдарда сан талазы-биле алды дугааргы улуг чигегедди болур.

Совет Тыванын экономикаын, культураны эртен кыска үениң дургузунда улу хөгжүдгени алган. Областың көшкүн ара-тарынчы ам 90 ажыг хуузу коллективтиг ажылче кирген, черин болбаазырангай техника-биле ажылдап кылып турар. Ниитин малын өстүрүрүнүң үш чыл планын болгаш 1952 чылдың мал өстүрүрү планын ажып күөскөткөн. Областың аныяк улечүрү дүрген хөгжүп сайырап турар. Оң-биле кады, чоңунуң материалдыг чаагай амьдиралы, культуразы, кадык камгалады дыка өскөн. Ам бистин областың ажылчы чоннары сталинчы беш чыл чылдың онаалгаларын бектик түнелдеш күөскөти дөш кызымак ажылдап турарлар.

Уаус демократиязынын чурттарынын экономикаын, культуразы дүрген темин-биле чөкөктөлдөр хөгжүп турар. ССРЭ-ниң болгаш улаус демократиязынын чурттарынын экономикаын дүрген хөгжүп турга, капиталистг чурттарынын экономикаын ургүлчү кырыска таваржып, оон үнер арганын дилеп, чаа дайынын кыспырын ордалдып, дайында калчаалыг белеткелди чорудуп, күрүне бөдөждөшүн хөй хуузуни инаар үндүрүп турар. Илангыч Американың Катышкан Штаттары сөөлү чылдарда күрүне бөдөждөшүн 70 ажыг хуузуни дайын белеткелгени үндүрүп турар. Империалисттер ам үдөш Бореянын, Вьетнамның, Малайяның болгаш өске-даа чурттарынын хосталгалагы ылактыгы маадырдыг чоңунга уду эжекеччи ханыг дайынын чорудуп турарлар. Оон ужурунда капиталистг чурттарда ажылчы чоннарын материалдыг амьдирал дөшкөл улам-на дорайтап турар.

Империалисттер агрессти дайында чеже-даа белеткенип турза, Совет Эвилелин оң көртпөс, харын бүгү чурттар-биле кады тайбың ажылдажылганын тодаргай политикаын чайгылыш чөк чорутпушпаан, болуп камгалаары күчүзүн улам бижыл-лап, тайбынын, демократиянын, социализмин күчүлүг лагериниң улам өзөрүп, күчүзүн улагаларын күзеп турар.

Партиянын XIX съездинин шийтпир-лери-биле, съездинин түнелдеш хуралына эш И. В. Сталинның төөгүлүг чугаазы-биле, база оң «СРЭ-де социализмин экономикага проблемалары» деп генийлиг чогоалы-биле болгаш 1953 чылдың март 9-та Кызыл шөлдө эш И. В. Сталинни орнукушударына турсакаткан митингине эштер Г. М. Маленков, Л. П. Берия, В. М. Молотов оларын чугаалары-биле чепсек-ден совет уаус коммунизм тилегезинче чедиргенин бурнуугаар чоруур.

Москва аттыг каналга экскурсия

Москва аттыг каналда чайгы экскурсия сезону агадан. Май биринчи байыралында экскурсияларга 165 муң ажыг кижги кирешкен. Москва — Молотов пассажир шугуму ажыттыган. «Клим Ворошилов» деп

теплоход май 6-да Москва—Балинин шугуму-биле бир дугаар чорукшун кылган. Москва—Москва далай деп экскурсия шугуму чөөккү хүнерде ажытынар. (СЭТА).

ТУДУГУЛААРНЫҢ ЧЕДИШКИНЕРИ

Сут-Хөд районда «Сталинч орук» көдөө ажыл-агый артелиниң тудуг бригаданын тудугжулары боттарына алган хуузелдерин өй-шаанга боттандырып турарлар. Тудуг бригаданы чөөкчэ чаа май мурунун социалистг чарыжына кирип, Май 1-ге белек кылдыр 6 чурттага байыңнарын ханазын тудуп доозар деп хү-

дөөгени алган, бызаңчыларын 2 дапкыр белеткен күш-ажылынын түнелдеш апрель 27-ге чедир бир магазинниң, баштаар черин 4 өрөзл контрозынын болгаш 8 чурттага байыңнарын ханагаларын тудуп, сонга, эжик кастыңнарын бүрүн тургускулааш, Май 1-ниң байыралына тудугу кохозчулар чаа чедиргенин-биле ужурашканыр.

Совет Эвилелинде

СОВЕТ УЛУС РАДИО ХҮНҮН ДЕМДЕГЛЕП ЭРТТИРГЕН

Москвага болган байырлыг хурал

Төп болгаш Москва хоорайның радио-клубтарынын активчилери, ДОСААФ-тың эге организацияларынын вежигүннери, набылалдыг бүүдүрүлгелериниң, албан черлериниң болгаш өөрдөлгө черлериниң төлөөдөгилери май 6-да эвиледер Байыңның Колонназын залын додуз олуртупканнар. Аңаа радио Хүнүнге холбаштырган байырыг хурал болган.

Бүгү-эвилелдин радио-телефон маргыла-

дааларынын түнелдерин помчаан. Ол маргыладаларга эе бектик түнелдерин көргүскөн Москва хоорайның радио клубуна ССРЭ-ниң ДОСААФ-тың шилчир клубунга тывыскан. Радио А. С. Поповтун чогааткан хүнүнден бээр 58 чыл өялгэ холбаштыр кыска чаатгыг радиочулдарың бүгү-эвилел маргыладаларына бирги черин эелдэн болгаш чемпион атты чаалап алган радио-сонургал спортунуң мастери Л. М. Любутина ак-кызыл лента-биле болгаш чемпионунуң хөреке кадаар демде-биле, база ССРЭ-ниң ДОСААФ-тын оргомитидиниң бижин-биле шаанна.

(СЭТА).

Радио чогадыкчызынын төртүнгөн чуртунда

КРАСНОТУРЬИНСК (Сонгу Ураа). Аңаа 1839 чылдың март 16-да Туринский рудниң деп дагыялар суурунга радионуң улу чогадыкчызы А. С. Попов төртүнгөн. Ол үден бээр Уралдын кырган рудниң черинге дыка хөй чүүдөр өскөрилген. Амгы Краснотурьинск — ураа дагыяларынын хоорай.

Боттарынын хоорайны чагаайжыдып болгаш база чыраш кылган азыр дош Краснотурьинсктиң чурттакчылары хөй ажылдап турарлар. Тулаа болгаш шыктарынын орнунда олар калбак кулдукчулары,

улу-улу бажыңнарын тудуп алганнар.

Эртен чылдын хоорайга трамвайның бирги эелчөө, культураның Ордузу, эмнелге хоорайжыгы тудтунган. Ниити шөлдө 40 муң дөрбөччин метр оң-оң чаа чурттага бажыңнарын ажылдады киирген.

Ур болганьдан кара берген бижин бажыңчыгач хоорайда туруп турар, аңаа улу чогадыкчы төртүнгөн. Ол бажыңга Ленинградтан келген артеменгерге, Свердловскден келген студентилерге, Баринскден келген школачиларга ужуражып болур. (СЭТА).

Далайгы радистер

ЛЕНИНГРАД. Балтийн күрүнениң далай парохотозуунуң радио төвүнүң ажылды бүүдү хонуктарда соксавай турар. Японияны болгаш Американың эриктөринде, Индий океанда, Атлантикада, Баренцово болгаш Чер ортузунуң далайларында чоруп турар корабльдер-биле хөй сангыч радиогаммаларын радистер солчуп турарлар.

Айтышкын бээриниң диспетчер черлери болза, чүк чүүдөрүнүң болгаш ону дүжүрүнеге орукка чорааш-ла белеткенип азыр арганы экипажтарга радио бе-

рип, судону өске портче чорудар, агаарынын баскыраар деп турарынын дугайын сагындырап арганы берип турар. Англияны болгаш Голландияны эриктөрине чөөкчэ чаа болган улу шугуранарың үенинде ол черге чораан «Бисней» болгаш «Луков» деп парохоттар-биле радио халылаазы чагыс-даа катан үзүлбөөн.

Далайжыларың амьдиралын болгаш калкыштын камгалаарынын чаагай хөдөөнө радио бараан болуп турар. (СЭТА).

Риганың А. С. Попов аттыг радио заводунда

РИГА. Риганың А. С. Попов аттыг радио заводунуң ажылдакчылары радионуң Хүнүнге күш-ажыкчы улу чедиргенин ужурашканыр. Бүүдүргенин коллектив дөрт айзырын планинда ажырий муң ажыг радиопрежигиниң бүүдү-

рүп үндүргөн. Бир миллион хире рубль камнатыган.

Заводтун чаартыкчылары продукциянын бот-үзени чигедери болгаш он шынарын экижидери дөш демселжип турарлар. (СЭТА).

Радио хүнүнге алдар болдурган хурал

Бо чылдың май 7-де радио хүнүнге алдар болдурган хурал Кызыл хоорайның харылаа контрозынын клубуна болуп эрткен. Аңаа хоорайның партия, совет, ажыл-агый, профсоюз организацияларынын активтери, харылаа ажылдакчылары

киришкеннер.

Радио хүнүң дугайында илеткелди областың радио информатиязынын комитединиң даргазы эш Б. Сарыг кылган. Хурал соода «Александр Попов» деп өңүгү кино болган. (СЭТА).

ЧАСКЫ ТАРЫЛГАДА ЧЕТПЕСТЕРНИ УЗУТКААР!

Бедик дүжүт дээи

Чаа-Хөд районда Биров аттыг көдөө ажыл-агый артелиниң тарааылары часкы тарылганы кыска хуусаада агротехниктиг бедик деңгеле эрттирип, бо чылдың байлак дүжүдүн чеди алдыр дөш өрөстиг ажылдап турарлар.

Колхозтун 2 хову бригадалары кызыласты тары доосаш, тараа культуранынын тарылганы ам доозар чеди турар. Колхозтун часкы хову ажылынд Сут-Хөд МТС-иниң 4 трактортуг бригаданы ажылдап турар.

Механизаторларың болгаш хову бригадаларынын тарааыларынын ортузунда социалистг чарыш улам калбарып, тарылганын мурнакчыларынын хуузелени көүдөп турар. Чижээ, трактористтер эштер Сайын-Белек, Чуртуншай, чагытыкчылар эштер Сайтан-оол, Сайын-Белек, ирпешчиге Өзөй, үренин сөөтүкчүлери эштер Адды-оол, Чигит, Шактар-оол, Оңур, кывар-чаар чүүдөр сөөтүкчүлүге ам 4 чыл ажылдап турар эш Манчал

оола нормалын 150—200 хуу күөсөдип, чарыштын мурнакчылары болуп турарлар.

Бригадаларың хову турлагаларында орус, тыва дылдарда политиктиг өртем, техника, уран-чогоалдык литературалары бер. Турлаг плакаттар, чуруктар биле каастап шиметинген. Мурнакчыларың ажылынын дуржулгаларын чырыларына хана солуну, агит-хуудустар, өөргүзүг болгаш хүндөл самбыралары үргүчү үнүп турар. Ында культура массалыг ажыдар улам калбарып турары-биле кады хостуг шактарда тарааыларың культураның дыштанылгазы болуп турар.

Трактор болгаш хову бригадаларынын аразында организастыг болгаш дем-катыжымшыкынын күш-ажылы часкы тарылганы бедик агротехниктиг негедеге дүрген доозар деп доозуугунуң ада-беле чоруп турар.

Бригаданың көдүрлүүшкүнү

Бли-Хем районун «Тилеге» колхозта ажылдап турар Туран МТС-иниң комсомолчу Василий Плотницкий ууртканы комсомолчу аныктарың трактор бригаданы бо чылдың бедик дүжүдүн чеди алдыр дөш бедик көдүрлүүшкүнү эрес-шудуругу ажылдап турар.

Трактор бригаданы кызыласты чалып тарымынче районга оң мурал кирген. Эш Семиволкова баштатак чаштырылга агрегаты чалып тарымынчы агротехниктиг негедегелериң ёзуугаар ак-сеткилдиг

ажылдап, нормалын 120—140 хуу күөсөдип турар.

Часкы тарылганы агротехниктиг бедик деңгеле, шалыкын доозар сорулга-биле трактор бригаданың социалистг чарыш улам калбарып, шак графини барымдалап ажылдап турар.

Комсомолчу аныктарың бригаданың бедик көргүдүлгери ажылдык баштайгы хүннеринде-ле илеретинген. Бригаданың комсомолчу бригадари В. Плотницкий районун хүндөл самбыраанда кирген

Колхозтун хову турлаанда

Чөп-Хемчик районда «Искра» көдөө ажыл-агый артелиниң тарааылары эл-бекшениг дүжүт өстүрүп аларына чүк-күлдүг ажылдап турар. Колхоз кол култур болур кызыластың тарылганын май 1-де доосаш. Хову турлаан көрүштүг деп хондырган, күш-ажылдык организастыг чорун эеи тургускан.

Чадаан МТС-тиң ол колхозта механизаторлары (бригадир эш Чимит) колхозчу ишчилер-биле демни күш-ажылга бедик көргүзүргени чеди ап турар. И. Доржу эелчеге 56 ганы илпиртээр нормалын 60 чедир, хөдөөн комсомолчу Алай-Хаак хүнде 6,8 га кур чер аңдарарын үргүзүп 130—140 хуу күөсөдип турар.

Николай Малышевтиң бригадасы

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каз-Хем районда «Сталинч орук» колхозта ажылдап турар бир дугаар трактор бригаданын тракторчи Николай Малышев совет парлаганың хүнүнге алдар болдурган социалистг чарыштың стахановчу эелчөгө киреш, майны 5-те 156 га черге кызыласты чаштырган. Ол болза, хүн онаалдазын 520 хуу күөскөткени болур. Ол хүн

Николай Малышев 412 килограмм кывар чүүдүлү база камнап алган. Сөөлү үш хонуктун итинде эш Малышев 929 килограмм кывар чүүдүлү камнап албышаан, 344 га шөгте чаштырып тараан. Часкы хову ажылы агадан бээр ол 1985 килограмм кывар чүүдүлү камнап алган болгаш тракторунун техниктиг байланы кончуг эеи болушаан турар.

Часкы тарылганы кыска хуусаада доозар дөш сагыш салыр

Часкы хову ажылдарын өй-шаанда бедик деңгеле эрттирери бүгү уаустун хөдөө. Ындыг турбуже Өвүр районун Солчур сумуунда хуу ажыл-агыйыг артар часкы тарылганы бүгү белеткел-биле, чогуур хуусааында доозарынче кичээнгей салбайн турар.

Сумуда үренин уруп алышкынын чүгө 15 хуу, аңазын, илпир болгаш өске-даа чепсек-хөресселдер ам-даа бүрүн белеткенини, четчетинмээниниң харалы-биле хуу ажыл-агыйыг артар хову ажыл-

дарынче массалы-биле кирбей, часкы тарылганы адын өрткөктү хонук-хуусааларын аңаа эрттирип турар.

Сумунун арат ажыл-агыйларында онаашкан часкы тарылга планын чөөккү хүннерде күөсетпери-биле четпейн турар үренин тыштанар, андазын, чепсек-хөресселди доп-доруан сеттегирин, ажылчы чоңуң ортузунга тайылдыр массалыг ажылдарын күштөлдүрүп чорудары суму Советинден улуу-биле негетинип турар.

Крым область. Камышбурунскиниң демир руданың комбинаты чуртта мурнакчы бүүдүрүлгө. Оң коллектив аи санында дыка хөй саныг аглометраты планан ажып берип турар. Чуруу В. Куновтун. СЭТА-нын прессклешези.

